

Akcie

Úrok z prodlení z doplatku protiplnění přiznaného soudem podle § 183k odst. 3 obch. zák. má sloužit mimo jiné i k tomu, aby hlavního akcionáře odrazilo od možnosti stanovit (v mezích § 183j odst. 4 obch. zák.) nepřiměřeně nízké protiplnění a těžit z délky případného soudního řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění či toto řízení dokonce záměrně prodlužovat. Tedy od postupu, při němž by hlavní akcionář těžil z toho, že bude k doplatku přiměřeného protiplnění zavázán s výrazným časovým odstupem, aniž by byla zohledněna doba, po kterou hlavní akcionář vytěsněným akcionářům část přiměřeného protiplnění zadržoval. Z tohoto důvodu je nezbytné trvat na tom, že úroky z prodlení z jiné výše protiplnění přiznaného soudem podle § 183k odst. 3 obch. zák. počínají běžet (již) okamžikem, v němž má být splněna ta část protiplnění, která byla vytěsněným akcionářům přiznána v usnesení valné hromady, na jehož základě k vytěsnění došlo.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 27 Cdo 2245/2022-147 ze dne 19.10.2023)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) A. H., a b) B. H., společně zastoupených Mgr. Ing. A.T., advokátem, se sídlem v B., proti žalované MORAVIA STEEL a. s., se sídlem v T., zastoupené Mgr. F.S., advokátem, se sídlem v P., o zaplacení 8.886.175,81 Kč žalobci a) a o zaplacení 1.057.372,18 Kč žalobci b), vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 8 Cm 27/2021, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 5. 2022, č. j. 5 Cmo 62/2022-110, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

a) Žaloba

[1] Žalobci se žalobou doručenou soudu prvního stupně 13. 5. 2021 domáhali, aby soud uložil žalované (dále jen „hlavní akcionářka“) povinnost zaplatit žalobci a) částku 11.294.727,65 Kč a žalobci b) částku 1.347.882,53 Kč.

[2] Skutkový základ uplatněného procesního nároku vychází z toho, že žalobci byli akcionáři společnosti TŘINECKÉ ŽELEZÁRNY, a. s., identifikační číslo osoby 18050646 (dále jen „společnost“), ve které hlavní akcionářka uplatnila právo výkupu účastnických cenných papírů ve smyslu § 183i a násl. zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“). Hlavní akcionářka určila výši protiplnění jako 1.815 Kč za jednu akcii společnosti. Žalobci následně požádali soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění. Nato soud pravomocně určil, že výše přiměřeného protiplnění za jednu akcii činí 2.284 Kč. Hlavní akcionářka tak byla povinna doplatit každému akcionáři 469 Kč za jednu akcii. Jiná výše protiplnění ve smyslu § 183k odst. 3 obch. zák. (dále též jen „doplatek“ nebo „doplatek protiplnění“) spolu s obvyklým úrokem podle § 502 obch. zák. (dále jen „obvyklý úrok“) ve výši 2,13 % ročně, byla žalobcům připsána na jejich bankovní účty 1. 4. 2020.

[3] Žalobce a) se v projednávané věci domáhal:

1) obvyklého úroku z částky 17.181.815 Kč [doplatek žalobce a)] ve výši 4,28 % ročně od 21. 9. 2013 do 1. 4. 2020 v celkové výši 2.413.293,78 Kč, a

2) zákonného úroku z prodlení z částky 17.181.815 Kč [doplatek žalobce a)] ve výši 8,05 % ročně od 30. 10. 2013 do 1. 4. 2020 v celkové výši 8.881.433,87 Kč.

[4] Žalobce b) se v projednávané věci domáhal:

1) obvyklého úroku z částky 2.068.290 Kč [doplatek žalobce b)] ve výši 4,28 % ročně od 21. 9. 2013 do 1. 4. 2020 v celkové výši 290.625,01 Kč, a

2) zákonného úroku z prodlení z částky 2.068.290 Kč [doplatek žalobce b)] ve výši 8,05 % ročně od 26. 11. 2013 do 1. 4. 2020 v celkové výši 1.057.257,52 Kč.

b) Výrok rozhodnutí soudu prvního stupně

[5] Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 31. 1. 2022, č. j. 8 Cm 27/2021-65:

1) uložil žalované povinnost zaplatit žalobci a) zákonný úrok z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 17.181.815 Kč od 30. 10. 2013 do 31. 3. 2020 v celkové výši 8.886.175,81 Kč (výrok I.),

2) zamítl žalobu žalobce a) ohledně zaplacení

i. zákonného úroku z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 17.181.815 Kč za den 1. 4. 2020,

ii. obvyklého úroku ve výši 4,28 % ročně z částky 17.181.815 Kč od 21. 9. 2013 do 1. 4. 2020 ve výši 2.413.293,78 Kč (výrok II.),

3) uložil žalované povinnost zaplatit žalobci b) zákonný úrok z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 2.068.290 Kč od 26. 11. 2013 do 31. 3. 2020 v celkové výši 1.057.372,18 Kč (výrok IV.),

4) zamítl nárok žalobce b) na zaplacení

i. zákonného úroku z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 2.068.290 Kč za den 1. 4. 2020,

ii. obvyklého úroku ve výši 4,28 % z částky 2.068.290 Kč od 21. 9. 2013 do 1. 4. 2020 ve výši 290.625,01 Kč (výrok V.) a

5) rozhodl o nákladech řízení (výroky III. a VI.).

c) Skutkový stav věci

[6] Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1) Žalobci byli akcionáři společnosti.

2) Od 13. 12. 2007 činil základní kapitál společnosti 8.109.863.000 Kč.

3) Společnost vydala 8.109.863 kusů listinných akcií na majitele o jmenovité hodnotě 1.000 Kč (dále jen „akcie“).

4) Valná hromada společnosti rozhodla 31. 7. 2013 o přechodu všech účastnických cenných papírů na hlavní akcionářku s tím, že výše protiplnění činila 1.815 Kč za akcii (dále jen „usnesení valné hromady“).

- 5) Usnesení valné hromady bylo zapsáno do obchodního rejstříku 12. 8. 2013.
- 6) Žalobce a) předal obchodníku s cennými papíry CYRRUS CORPORATE FINANCE, a. s. (dále jen „CCF“) 16. 10. 2013 svých 36.615 (správně 36.635) kusů akcií.
- 7) Žalobce b) předal CCF 12. 11. 2013 svých 4.410 kusů akcií.
- 8) Návrhem na zahájení řízení z 19. 9. 2013 požádali žalobci o přezkum přiměřenosti protiplnění.
- 9) Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 6. 2018, č. j. 15 Cm 151/2013-1303, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 9. 2019, č. j. 8 Cmo 127/2019-1601, bylo bývalým akcionářům přiznáno právo na protiplnění ve výši 2.284 Kč za akcii.
- 10) Žalobci vyzvali 18. 12. 2019 hlavní akcionářku, aby jim zaplatila doplatek ve výši 469 Kč za 1 akcii spolu s obvyklým úrokem a zákonným úrokem z prodlení.
- 11) Žalobce a) hlavní akcionářku vyzval, aby mu jako doplatek zaplatila 17.181.815 Kč spolu s obvyklým úrokem ve výši 4,28 % ročně z této částky od 21. 9. 2013 do zaplacení a zákonným úrokem z prodlení z této částky od 30. 10. 2013 do zaplacení.
- 12) Žalobce b) hlavní akcionářku vyzval, aby mu jako doplatek zaplatila 3.306.919 Kč spolu s obvyklým úrokem ve výši 4,28 % ročně z této částky od 21. 9. 2019 do zaplacení a zákonným úrokem z prodlení z této částky od 26. 11. 2013 do zaplacení.
- 13) Hlavní akcionářka oznámila akcionářům 3. 2. 2020, že „k ověření oprávněnosti nároku kterémkoliv z minoritních akcionářů, jakožto i k případné výplatě jakýchkoli částek v souvislosti s doplatkem přiměřeného protiplnění“ byla pověřena CCF.
- 14) CCF sdělila bývalým akcionářům 4. 3. 2020, že podle instrukce hlavní akcionářky bude všem bývalým akcionářům vyplacen úrok ve výši 2,13 % ročně, a to od 23. 9. 2013 do zaplacení.
- 15) Dne 1. 4. 2020 vyplatila hlavní akcionářka žalobci a) 19.571.165,27 Kč a žalobci b) 2.355.791,38 Kč.
- 16) Podle databáze časových řad ARAD, která je uveřejněna na webových stránkách České národní banky, činily úrokové sazby korunových úvěrů poskytnutých bankami nefinančním podnikatelům v ČR k 30. 9. 2013 u úvěrů bez kontokorentů, revolvingových úvěrů a pohledávek z kreditních karet 2,13 % ročně, u úvěrů s objemem do 7,5 milionů Kč 4,28 % ročně a u úvěrů s objemem nad 30 milionů Kč 1,94 % ročně.

d) Právní posouzení věci soudem prvního stupně

[7] Soud prvního stupně nejprve konstatoval, že zjištěný skutkový stav byl mezi účastníky řízení nesporný. Sporná byla výše obvyklého úroku a otázka, kdy nastává splatnost doplatku protiplnění stanoveného rozhodnutím soudu v řízení o přezkumu přiměřenosti protiplnění.

[8] Ve vztahu k obvyklému úroku vyšel soud z toho, že vlastnické právo k akciím žalobců přešlo na hlavní akcionářku uplynutím měsíční lhůty od zveřejnění zápisu usnesení valné hromady do obchodního rejstříku. K přechodu vlastnického práva tak došlo 23. 9. 2013 (neboť 21. 9. 2013 byla sobota). Protiplnění se tedy začalo úročit obvyklým úrokem od 23. 9. 2013, a proto je žaloba v části, v níž se žalobci domáhají obvyklého úroku i za 21. a 22. 9. 2013 nedůvodná.

[9] Při posuzování výše obvyklého úroku se podle soudu nelze zabývat „konkrétními parametry samotného úvěru (...), ale je nutno aplikovat všeobecnou sazbu.“ Pokud by totiž sazba obvyklých úroků brala v úvahu konkrétní výši doplatku protiplnění každého akcionáře zvlášť, aplikovala by se jiná úroková sazba pro různé akcionáře, což by bylo v rozporu se zásadou rovného zacházení se všemi akcionáři. K tomu soud dodal, že pokud by se měla přece jen zohledňovat výše doplatku, musela by se brát v úvahu celková suma doplatku protiplnění určená ve vztahu ke všem akcionářům. V projednávané věci by tak šlo o částku 76.000.000 Kč, čemuž by odpovídala sazba 1,94 % ročně. Vyplatila-li tedy hlavní akcionářka žalovaným obvyklý úrok z doplatku ve výši 2,13 % ročně od 23. 9. 2013 do zaplacení, pak žalobcům na tomto úroku nic nedluží. Proto soud žalobu v části nároku na zaplacení obvyklého úroku zamítl.

[10] Ve vztahu k otázce splatnosti části doplatku protiplnění stanoveného rozhodnutím soudu v řízení o přezkumu přiměřenosti protiplnění soud prvního stupně odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2403/2010. Z něj se podává, že právo na zaplacení přiměřeného protiplnění v případě nuceného výkupu účastnických cenných papírů vzniká jejich vlastníkům v souladu s § 183m odst. 2 obch. zák. již při splnění tam vymezených podmínek. V rozhodnutí, kterým bylo podle § 183k obch. zák. přiznáno právo na jinou výši protiplnění, soud pouze deklaruje, jaká výše protiplnění je přiměřená; toto rozhodnutí tudíž nemá konstitutivní povahu.

[11] Podle přesvědčení soudu jsou tyto závěry pro právní posouzení projednávané věci zásadní. Dosavadním vlastníkům zaknihovaných účastnických cenných papírů vzniká právo na zaplacení protiplnění zápisem vlastnického práva na majetkovém účtu v příslušné evidenci cenných papírů a vlastníkům listinných účastnických cenných papírů jejich předáním společnosti podle § 183l odst. 5 a 6 obch. zák.

[12] Předal-li tedy žalobce a) svých 36.635 kusů akcií CCF 16. 10. 2013, byla hlavní akcionářka povinna vyplatit mu přiměřené protiplnění, a nikoli jen jeho část, bez zbytečného odkladu po 16. 10. 2013. Ve vztahu k žalobci a) tak „prodlení započalo minimálně k datu 30. 10. 2013, když žalobce a) požaduje úroky z prodlení od tohoto data.“ To platí obdobně i ve vztahu k žalobci b), který předal CCF svých 4.410 kusů akcií 12. 11. 2013, a tak byla hlavní akcionářka povinna vyplatit mu přiměřené protiplnění bez zbytečného odkladu po 12. 11. 2013. Ve vztahu k žalobci b) tak „prodlení žalované započalo minimálně k datu 26. 11. 2013, když žalobce b) úroky z prodlení požaduje od tohoto data.“

[13] K tomu soud prvního stupně dodal, že soudním rozhodnutím, kterým bylo přiznáno právo na doplatek, nevzniká „nový závazek hlavního akcionáře na zaplacení ‚doplatku protiplnění‘.“ Rozhodnutí soudu „pouze stanoví správnou výši protiplnění, kterého se mělo dostat minoritním akcionářům v souvislosti s jejich vytěsněním ze společnosti.“ Podle soudu tak „lze uzavřít, že přiměřené protiplnění jako celek je splatné bez zbytečného odkladu poté, kdy minoritní vytěsněný akcionář své akcie společnosti předá, v žádném případě nelze dovodit, že by bez zbytečného odkladu po předání akcií byla splatná pouze část protiplnění ve výši vymezené usnesením valné hromady a zbývající část (...) by snad byla splatná až mnohem později v návaznosti na pravomocné rozhodnutí soudu ve věci přezkumu výše protiplnění a následnou výzvu vytěsněného akcionáře hlavnímu akcionáři k plnění.“

[14] Závěrem se soud prvního stupně zabýval námitkou promlčení, kterou žalovaná vnesla. Soud odkázal na § 183k odst. 3 obch. zák. a uvedl, že „vztahuje-li se [toto] ustanovení [...] na závazek hlavní (nárok na jinou výši protiplnění), pak se takto stanovená doba promlčení vztahuje i na závazek vedlejší (akcesorický), tedy na závazek k zaplacení úroků z prodlení z přiměřeného protiplnění.“ Námitka promlčení tak podle soudu není důvodná.

e) Odvolací řízení

[15] K odvolání hlavní akcionářky směřujícímu proti výrokům I., III., IV. a VI. rozsudku soudu prvního stupně Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 26. 5. 2022, č. j. 5 Cmo 62/2022-110, potvrdil napadené výroky rozsudku soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý a třetí výrok).

[16] Odvolací soud nejprve konstatoval, že přejímá skutková zjištění soudu prvního stupně. Poté se ztotožnil i s právním posouzením věci ze strany soudu prvního stupně; vycházejí přitom rovněž ze závěrů usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2403/2010. Zdůraznil, že v rozhodnutí, kterým bylo podle § 183k obch. zák. přiznáno právo na jinou výši (doplatek) protiplnění, soud pouze deklaruje, jaká výše protiplnění je, resp. od počátku byla, přiměřená, a proto toto rozhodnutí nemá konstitutivní účinky.

[17] Odkazy hlavní akcionářky na závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4492/2010, a ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4778/2014, považoval odvolací soud za nepřiléhavé. Obě rozhodnutí se totiž zabývala právem na dorovnání při převodu jmění na společníka v kontextu § 220k obch. zák. Závěry týkající se splatnosti dorovnání jsou tak podle odvolacího soudu nepřenositelné, neboť „doplatek protiplnění není samostatným právem“ a „pro případ přiměřeného protiplnění zákon stanoví splatnost výslovně v ust. § 183m odst. 3 obchodního zákoníku [...], a tedy pro aplikaci ust. § 340 odst. 2 obchodního zákoníku (splatnost na výzvu) zde není žádný důvod.“

[18] Stejně tak je podle odvolacího soudu nepřiléhavý i poukaz hlavní akcionářky na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4712/2007 (uveřejněné pod číslem 104/2010 Sb. rozh. obč.). Hlavní akcionářka totiž odkazuje na argumentaci tehdejšího dovolatele a nikoli na závěry zmíněného rozhodnutí. Otázkou splatnosti doplatku protiplnění se Nejvyšší soud ve zmíněném rozhodnutí vůbec nezabýval.

[19] Odvolací soud přitakal konečně také závěru soudu prvního stupně ohledně promlčení nároku. Ustanovení § 183k odst. 3 obch. zák. se i podle odvolacího soudu vztahuje i na úroky z prodlení. Skutečnost, že soudní řízení o přezkumu přiměřenosti protiplnění zpravidla trvá delší dobu, jde podle soudu k tíži hlavního akcionáře, který odpovídá za to, že vytěsněným akcionářům poskytne přiměřené protiplnění.

II. Dovolání a vyjádření k němu

a) Dovolání

[20] Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala hlavní akcionářka dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Jde o otázku, kdy nastává splatnost rozdílu mezi výší protiplnění stanovenou v usnesení valné hromady společnosti, kterým bylo rozhodnuto o vytěsnění, a výší protiplnění stanovenou v (následném) soudním rozhodnutí o přiměřenosti protiplnění.

[21] Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud změnil rozhodnutí odvolacího soudu tak, že žalobu zamítne, případně aby rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

[22] Dovolatelka odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2403/2010 a uvádí, že závěr o deklaratorní povaze rozhodnutí, kterým se přiznává jiná výše protiplnění, byl v citovaném rozhodnutí vysloven jako obiter dictum, a že toto rozhodnutí nebylo vydáno v souvislosti „s

meritorním rozhodnutím o přiměřenosti protiplnění, potažmo úroků z prodlení“.

[23] Jedním z účelů právní úpravy vytěsnění je podle mínění dovolatelky ochrana menšinových akcionářů. Přesto je logičtější a spravedlivější výklad, který nepřipouští úroky „zpětně ke dni vytěsnění“, a to z toho důvodu, že pokud se hlavní akcionář řídí znaleckým posudkem a dodrží všechna ustanovení, kterými obchodní zákoník upravuje postup vytěsnění, nemůže porušit žádnou povinnost, a tak se nemůže dostat do prodlení. Opačný závěr by vedl k tomu, že menšinoví akcionáři by měli vedle obvyklého úroku nárok i na úroky z prodlení, což je podle dovolatelky neudržitelné. Dovolatelka konečně dodává, že „ani znaleckým zkoumáním objektivně vzato není možné určit jednu konkrétní hodnotu akcie“. Proto nelze tvrdit, že riziko stanovení (ne)přiměřené hodnoty protiplnění nese vždy jen hlavní akcionář, jako to učinil odvolací soud.

b) Vyjádření žalobců

[24] Žalobci ve svém vyjádření k dovolání uvádí, že obvyklý úrok a zákonný úrok z prodlení stojí vedle sebe jako dva samostatné nároky. Účelem obvyklého úroku je zohlednit situaci, kdy menšinoví akcionáři nuceně úvěrují hlavního akcionáře. Naproti tomu zákonný úrok z prodlení má sankční charakter.

[25] V poměrech projednávané věci si hlavní akcionářka podle žalobců musela být velmi dobře vědoma, že v rámci procesu vytěsnění menšinových akcionářů má povinnost uhradit přiměřenou výši protiplnění. Pokud stanovila nepřiměřeně nízkou „cenu za vytěsnění“, potom jde tato skutečnost k její tíži. Opačný závěr by hlavního akcionáře motivoval k výplatě nepřiměřeně nízkého protiplnění s tím, že doplatek protiplnění vyplatí bez sankcí až na základě pravomocného rozhodnutí soudu.

III. Přípustnost dovolání

[26] Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou a splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

[27] Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení jím otevřené otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a sice otázky splatnosti práva na jinou výši protiplnění přiznaného soudním rozhodnutím podle § 183k odst. 3 obch. zák.

IV. Důvodnost dovolání

a) Použité právní předpisy

[28] Podle § 517 odst. 2 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), jde-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení, není-li podle tohoto zákona povinen platit poplatek z prodlení; výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis.

[29] Podle § 183i obch. zák. osoba, která vlastní ve společnosti účastnické cenné papíry, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % základního kapitálu společnosti, s nímž jsou spojena hlasovací práva, a s nimiž je spojen alespoň 90% podíl na hlasovacích právech ve společnosti, je oprávněna požadovat, aby představenstvo svolalo valnou hromadu, která rozhodne o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů společnosti na její osobu (první odstavec). Hlavní akcionář je povinen předat obchodníkovi s cennými papíry, bance nebo spořitelnímu a úvěrnímu družstvu před konáním valné hromady peněžní prostředky ve výši potřebné k výplatě protiplnění a společnosti

doložit tuto skutečnost. Výplatu protiplnění provádí banka, spořitelní a úvěrní družstvo nebo obchodník s cennými papíry (pátý odstavec).

[30] Podle § 183j odst. 4 obch. zák. návrh usnesení valné hromady nesmí v určení výše protiplnění určovat částku nižší, než kolik určuje znalecký posudek nebo zdůvodnění výše protiplnění, není-li podle zákona znalecký posudek vyžadován.

[31] Podle § 183k obch. zák. vlastníci účastnických cenných papírů mohou od okamžiku obdržení pozvánky na valnou hromadu, případně od okamžiku oznámení jejího konání požádat soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění; není-li toto právo využito do měsíce ode dne zveřejnění zápisu usnesení valné hromady podle § 183l do obchodního rejstříku, zaniká (první odstavec). V případě, že vlastník účastnického cenného papíru nevyužije právo podle odstavce 1, nemůže se nepřiměřenosti protiplnění již dovolávat (druhý odstavec). Soudní rozhodnutí, kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění, je pro hlavního akcionáře a pro společnost závazné co do základu přiznaného práva i vůči ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů. Promlčecí doba začíná běžet ode dne právní moci rozhodnutí, a to vůči všem oprávněným osobám bez ohledu na to, zda byly účastníky řízení (třetí odstavec).

[32] Podle § 183m obch. zák. dosavadním vlastníkům zaknihovaných účastnických cenných papírů vzniká právo na zaplacení protiplnění zápisem vlastnického práva na majetkovém účtu v příslušné evidenci cenných papírů a vlastníkům listinných účastnických cenných papírů jejich předáním společnosti podle § 183l odst. 5 a 6 a úroku ve výši obvyklých úroků podle § 502 ode dne, kdy došlo k přechodu vlastnického práva k účastnickým cenným papírům menšinových akcionářů společnosti na hlavního akcionáře (druhý odstavec). Obchodník s cennými papíry, banka nebo spořitelní a úvěrní družstvo poskytne oprávněným osobám protiplnění bez zbytečného odkladu po splnění podmínek podle odstavce 2 (třetí odstavec).

[33] Podle § 340 odst. 2 obch. zák. není-li doba plnění ve smlouvě určena, je věřitel oprávněn požadovat plnění závazku ihned po uzavření smlouvy a dlužník je povinen závazek splnit bez zbytečného odkladu poté, kdy byl věřitelem o plnění požádán.

b) Splatnost přiměřeného protiplnění - obecně

[34] Již v usnesení sp. zn. 29 Cdo 2403/2010 Nejvyšší soud formuloval závěr, podle kterého právo na zaplacení přiměřeného protiplnění v případě nuceného výkupu účastnických cenných papírů vzniká jejich vlastníkům v souladu s § 183m odst. 2 obch. zák. již při splnění tam vymezených podmínek s tím, že v rozhodnutí, kterým bylo podle § 183k obch. zák. přiznáno právo na jinou výši protiplnění, soud pouze deklaruje, jaká výše protiplnění je přiměřená; toto rozhodnutí tudíž nemá konstitutivní povahu. Otázkou splatnosti přiměřeného protiplnění se však Nejvyšší soud dosud nezabýval. Pro poměry projednávané věci je přitom rozhodující úprava výkupu účastnických cenných papírů stanovená pro listinné účastnické cenné papíry.

[35] Obchodní zákoník v § 183m odst. 2 určuje, že právo na zaplacení protiplnění vzniká dosavadním vlastníkům listinných účastnických cenných papírů předáním těchto cenných papírů společnosti.

[36] Ve vztahu ke splatnosti závazku podle obchodního zákoníku obecně platí, že dlužník je povinen závazek splnit bez zbytečného odkladu poté, kdy byl věřitelem o plnění požádán (§ 340 odst. 2 obch. zák.).

[37] Z ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srov. například rozsudek ze dne 28. 7. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4322/2009, ze dne 17. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3923/2010, nebo ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 32 Cdo 645/2012) se podává, že za doručení výzvy věřitele k plnění peněžitého závazku dlužníku

podle § 340 odst. 2 obch. zák. lze považovat i doručení žaloby dlužníku. Podle mínění Nejvyššího soudu pak obdobně nic nebrání tomu, aby věřitel vyzval dlužníka k plnění konkludentně. A právě o tento případ půjde zpravidla i v situaci, kdy dosavadní vlastník listinných účastnických cenných papírů předává cenné papíry společnosti podle § 183m odst. 2 obch. zák. Předá-li totiž dosavadní vlastník listinných účastnických cenných papírů tyto cenné papíry společnosti, lze předpokládat, že tak za běžného chodu věcí činí s vidinou, že mu bude vyplaceno protiplnění. Ačkoli tedy dosavadní vlastník listinných účastnických cenných papírů nečiní výslovnou výzvu k zaplacení protiplnění, je namístě vycházet z toho, že neprojeví-li jinou vůli, zahrnuje předání účastnických cenných papírů i konkludentní výzvu k výplatě přiměřeného protiplnění připadajícího na předané cenné papíry.

[38] Nejvyšší soud přitom nepřehlíží, že takto učiněná výzva směřuje vůči společnosti, zatímco k výplatě přiměřeného protiplnění je (prostřednictvím obchodníka s cennými papíry, banky nebo spořitelního a úvěrního družstva) povinen hlavní akcionář. V této souvislosti je ovšem nezbytné zohlednit blízký vztah společnosti a hlavního akcionáře jako osoby splňující kritéria podle § 183i odst. 1 obch. zák., resp. jako osoby, která je po výkupu účastnických cenných papírů jediným akcionářem společnosti. Přestože tedy dosavadní vlastník předává účastnické cenné papíry společnosti, a tak k zaplacení protiplnění fakticky vyzývá ji, je třeba na toto jednání – s odkazem na postavení hlavního akcionáře jako jediného člena vlastnické struktury společnosti – pohlížet tak, jako by jej dosavadní vlastník účastnických cenných papírů adresoval přímo hlavnímu akcionáři. Vedle toho je ze stejného důvodu namístě hlavnímu akcionáři přičíst vědomí o tom, že dosavadní vlastník účastnické cenné papíry společnosti předal, čímž se takto adresovaná výzva k plnění stává perfektní.

[39] Právě popsanou logiku ostatně sleduje i výslovná úprava § 183m odst. 3 obch. zák., podle níž obchodník s cennými papíry, banka nebo spořitelní a úvěrní družstvo (jimž je hlavní akcionář povinen předat peněžní prostředky ve výši potřebné k výplatě protiplnění podle § 183i odst. 5 obch. zák.), dosavadnímu vlastníku listinných účastnických cenných papírů poskytne protiplnění bez zbytečného odkladu poté, kdy splní podmínky podle § 183m odst. 2 obch. zák. (tj. bez zbytečného odkladu poté, co vlastník společnosti listinné účastnické cenné papír předá). Výslovná zákonná úprava tak předpokládá jak faktickou výzvu dosavadního vlastníka učiněnou tím, že společnosti předá účastnické cenné papíry podle § 183m odst. 2 obch. zák. (viz výše odstavec [37]), tak následky plynoucí z blízkého vztahu společnosti k jejímu hlavnímu (resp. jedinému) akcionáři (viz výše odstavec [38]).

[40] Nejvyšší soud proto jako dílčí shrnutí uzavírá, že neprojeví-li dosavadní vlastník listinných účastnických cenných papírů jinou vůli, nastává splatnost práva na protiplnění bez zbytečného odkladu poté, kdy dosavadní vlastník předá účastnické cenné papíry společnosti podle § 183m odst. 2 obch. zák.

c) Výzva ke splnění dluhu bez určení výše protiplnění

[41] Z ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu se podává, že výzva menšinového akcionáře podle § 340 odst. 2 obch. zák. k zaplacení dorovnání podle § 220p odst. 4 a 220k odst. 1 obch. zák., ve znění účinném do 31. 3. 2008, nemusí obsahovat výši požadovaného dorovnání (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4778/2014). Je tomu tak proto, že při rozhodování o dorovnání podle § 220p odst. 4 a § 220k odst. 1, 5 a 7 obch. zák. soud není vázán tím, jak návrhovátelem v tzv. petitu návrhu na zahájení řízení zformuloval svou představu o výši dorovnání na jednu akcii (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4252/2010).

[42] Právě uvedené závěry se přitom prosadí i ve vztahu k řízení, v němž dosavadní vlastník účastnických cenných papírů žádá soud o přezkum přiměřenosti protiplnění. Ani v tomto řízení totiž soud není vázán tím, jak žalobce vyčíslil výši přiměřeného protiplnění na jednu akcii nebo celkovou výši požadovaného protiplnění (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo

4712/2007, uveřejněné pod číslem 104/2010 Sb. rozh. obč.). Proto je i v řízení, ve kterém dosavadní vlastník účastnických cenných papírů žádá soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění, namísto vycházet z toho, že dosavadní vlastník účastnických cenných papírů nemusí formulovat výši požadovaného protiplnění, resp. z toho, že za běžného chodu věcí vyzývá hlavního akcionáře předáním listinných účastnických cenných papírů k zaplacení plné výše protiplnění. Uplatní-li přitom některý z dosavadních vlastníků účastnických cenných papírů včas právo požádat soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění (§ 183k odst. 1 a 2 obch. zák.), je již při předání listinných účastnických cenných papírů (§ 183m odst. 2 obch. zák.) zřejmé, že se „žalující“ vlastník účastnických cenných papírů domáhá protiplnění ve výši přesahující protiplnění určené v usnesení valné hromady podle § 183j odst. 4 obch. zák.

[43] Nejinak je tomu ve vztahu k dosavadním vlastníkům účastnických cenných papírů, kteří soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění nepožádali (§ 183k odst. 1 obch. zák.). Ačkoli totiž nejsou účastníky řízení, jehož předmětem je přezkoumání přiměřenosti protiplnění, platí, že soudní rozhodnutí, kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění, je pro hlavního akcionáře a pro společnost závazné co do základu přiznaného práva i vůči ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů; navíc s tím, že promlčecí doba začíná běžet ode dne právní moci rozhodnutí, a to vůči všem oprávněným osobám bez ohledu na to, zda byly účastníky řízení (§ 183k odst. 3 obch. zák.). Rovněž u dosavadních vlastníků účastnických cenných papírů, kteří nepožádali o přezkoumání přiměřenosti protiplnění, tak lze vycházet z toho, že předáním listinných účastnických cenných papírů za běžného chodu věcí vyzývají hlavního akcionáře k zaplacení protiplnění ve výši přesahující protiplnění určené v usnesení valné hromady podle § 183j odst. 4 obch. zák.

[44] Nejvyšší soud proto jako dílčí shrnutí uzavírá, že neprojeví-li dosavadní vlastník listinných účastnických cenných papírů jinou vůli, potom předáním listinných účastnických cenných papírů společnosti podle § 183m odst. 2 obch. zák. vyzývá hlavního akcionáře k zaplacení plné výše protiplnění, tedy i (případného) doplatku protiplnění, který by přesahoval výši protiplnění stanovenou v usnesení valné hromady o výkupu účastnických cenných papírů. To platí zásadně bez ohledu na to, zda dosavadní vlastník účastnických cenných papírů požádal soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák.

d) Následky prodlení se zaplacením protiplnění

[45] Jelikož je právo na protiplnění peněžitým plněním (§ 183m odst. 1 obch. zák.), platí, že v případě prodlení s výplatou protiplnění má dosavadní vlastník účastnických cenných papírů právo požadovat od hlavního akcionáře vedle samotného protiplnění i úroky z prodlení (§ 517 odst. 2 obč. zák.).

[46] Nevyplatí-li tedy hlavní akcionář (resp. obchodník s cennými papíry, banka nebo spořitelna a úvěrní družstvo) dosavadnímu vlastníku listinných účastnických cenných papírů protiplnění (zahrnující i jinou výši protiplnění ve smyslu § 183k odst. 3 obch. zák.) bez zbytečného odkladu poté, co dosavadní vlastník předá listinné účastnické cenné papíry společnosti (podle § 183m odst. 2 obch. zák.), dostává se hlavní akcionář do prodlení, a tak dosavadnímu akcionáři vzniká právo požadovat vedle protiplnění i úroky z prodlení.

[47] Ze stejných závěrů vyšel Nejvyšší soud (byť implicity) ostatně již ve svém usnesení ze dne 22. 2. 2023, sp. zn. 27 Cdo 2221/2022, v němž dovodil, že zvláštní úprava § 183k odst. 3 věty druhé obch. zák., jež váže počátek běhu promlčecí doby na právní moc rozhodnutí soudu, kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění, se (vedle jistiny samotné) vztahuje rovněž na úrok z prodlení z nezaplacené částky protiplnění.

e) Diskuse v odborné literatuře

[48] Nejvyšší soud při svém rozhodování nepřehlédl diskusi, která ve vztahu k otázce splatnosti práva na jinou výši protiplnění přiznaného soudním rozhodnutím podle § 183k odst. 3 obch. zák. proběhla v odborné literatuře [viz Kupčik, J. Úroky z prodlení a squeeze-out. In: Janovec, M., Pohl, J., Zahradníčková, M., Malý, J., Šíp, J., Ferfecký, J. (eds.) Cofola 2020: Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 82-103; Zima, P. Squeeze-out a úrok z prodlení. Právní rozhledy, 2022, č. 22, s. 787-791]. Argumenty snesené prvním z autorů v neprospěch závěru, podle něhož počínají úroky z prodlení z jiné výše protiplnění přiznaného soudem podle § 183k odst. 3 obch. zák. běžet (již) okamžikem, v němž má být splněna ta část protiplnění, která byla vytěsněným akcionářům přiznána v usnesení, na jehož základě k vytěsnění došlo, však Nejvyšší soud (stejně jako druhý autor) nepovažuje za přesvědčivé.

[49] Úrok z prodlení z doplatku protiplnění přiznaného soudem podle § 183k odst. 3 obch. zák. má totiž sloužit mimo jiné i k tomu, aby hlavního akcionáře odrazilo od možnosti stanovit (v mezích § 183j odst. 4 obch. zák.) nepřiměřeně nízké protiplnění a těžit z délky případného soudního řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění či toto řízení dokonce záměrně prodlužovat. Tedy od postupu, při němž by hlavní akcionář těžil z toho, že bude k doplatku přiměřeného protiplnění zavázán s výrazným časovým odstupem, aniž by byla zohledněna doba, po kterou hlavní akcionář vytěsněným akcionářům část přiměřeného protiplnění zadržoval. Z tohoto důvodu je nezbytné trvat na tom, že úroky z prodlení z jiné výše protiplnění přiznaného soudem podle § 183k odst. 3 obch. zák. počínají běžet (již) okamžikem, v němž má být splněna ta část protiplnění, která byla vytěsněným akcionářům přiznána v usnesení valné hromady, na jehož základě k vytěsnění došlo (v zahraničním srovnání obdobně například Fleischer, H. In: Hopt, K., Wiedemann, H. et al. Aktiengesetz: Großkommentar. 4. vyd. Berlin: De Gruyter, § 327b, marg. č. 39).

f) Aplikace výše uvedených (obecných) závěrů v projednávané věci

[50] Odvolací soud vyšel (s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2403/2010) z toho, že žalobcům mělo být poskytnuto protiplnění ve výši určené usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 6. 2018, č. j. 15 Cm 151/2013-1303, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 9. 2019, č. j. 8 Cmo 127/2019-1601, bez zbytečného odkladu poté, co žalobci CCF předali své akcie. Dovodil-li přitom odvolací soud, že nesplnila-li hlavní akcionářka tuto svoji povinnost včas, začaly prvním dnem prodlení běžet úroky z prodlení, a to i z doplatku protiplnění, je jeho právní posouzení věci správné.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)